

„Kattints rá, Nagyi” klub

A Művelődés Házában 2003. decemberében hirdettük meg először a „Kattints rá, Nagyi” elnevezésű, az idősek internet használatát elősegítő képzési programot. A tanfolyam beindításához kiváló alapot, partnert jelentett a Sárospatakon már évtizedek óta nagyon jól működő Nyugdíjas klub majd 100 fős tag-

sága. A várakozásainkat messze felülmúlta a hiánypótlás igényével létrejött tanfolyam iránti érdeklődés. Az azóta eltelt időben összesen 88 hallgató tanulta az internet használat alapjait. A tanfolyam után egy klub alakult, amelynek tagjai hetente két alkalommal összegyűlnek felfrissíteni és bővíteni már megszerzett tudásukat.

MATISZLOVICSNÉ HORVÁTH ÉVA

ÚT A GRASSALKOVICH MŰVELŐDÉSI KÖZPONTTÓL A GRASSALKOVICH OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS ALAPÍTVÁNYIG

Közművelődési feladatellátás önkormányzati intézményi, majd civil szervezeti szinten

„Nem is oly rég a hatvani kistérség civil fórumán találkoztunk. Te azon kevesek közé tartozol, akiknek a civil szervezetekkel való együttműködés termékeny szimbiózis jelent, és nincs szakmai elfogultságod (bezárkózásod) az intézményi lét elsődlegessége terén.

Kanyarodjunk egy kicsit vissza. A Grassalkovich Művelődési Központ több lábon álló intézmény volt, a megyében példaértékű szakmaisággal és hatékonysággal. Mi indokolta a megszüntetését? Ez a döntés a „magmatizmus-lokálpatriouizmus” tengelyre sem helyezhető...

A Grassalkovich Oktatási és Kulturális Alapítvány elnökeként mit gondolsz arról a munkáról, amit eddig végeztél, folytatható-e ez a városban?” – tette fel a kérdést 2005 márciusában a MaiÉRTÉK című újság hasábjain Gál Sándor.

Akkor, és mai írásomban is e kérdésre keresem a választ.

Valóban több lábon állt az intézményhálózat, amelyben a Grassalkovich-kastélyban elhelyezett művelődési szinterek mellett a Moldvay Győző Galéria, az Alkotótábor és Szabadidőközpont, a Tourinform Iroda, valamint a Pályakezdők Szakiskolája tartozott. A Grassalkovich Művelődési Központ nevet a tüzeset utáni felújítást követően vette fel az intézmény. Közel 20 éven át vezettem azt, melynek a közeljövőben már 30 esztendeje, hogy a dolgozója vagyok. Fiatalon kezdtem itt pályámat. A 80-as években intézményi háttér nélkül dolgoztunk. A vandál pusztítás okozta tüzeset és a felújítás edzetté tett. A felújítást követően szakmai munkánkat új alapokra helyeztük, folyamatosan bővült tevékenységünk. A felnőttoktatás és az ifjúsági munka terén svédországi és angliai kapcsolataink révén több nemzetközi projekt megvalósításában vállaltunk szerepet.

A rendelkezésünkre bocsátott épület sajátosságaiból kovácsoltunk erényt, mivel nem rendelkezünk nagy terekkel, így az elődök, a kastély-gazda Hatvany család mecénás eszméjét vittük tovább a munkánkban.

Támogattuk a fiatal tehetségeket, segítettük létrehozni a közösségi eseményeket, művészeti esteket, figyelmünk volt a közösségek munkájára. Minderre kiválóan alkalmas volt a kastély épületszárnya.

Több lábon álló intézményt vezettem. Volt és van szakmai hitvallásom, amely a magyar kultúra értékei irányában elkötelezett, és amely megtestesült a hatvani hagyományokban.

Azonban a szakmai elismerés, vagy a gazdálkodás terén hatékonyságot biztosító társintézményi lét létrehozása, fenntartása sem jelent olyan stabilitást, amely megakadályozhatna egy – véleményem szerint – hibás festületi döntést. A következmények a kultúrában nem számszerűsíthetők.

Miért is jött létre a Grassalkovich Oktatási és Kulturális Alapítvány (GOKA)?

Megmenteni az értékeket, melyek létrejöttek, mindazt, amit évek hosszú során felépítettünk, vezetéssel. Úgy érzem, a folyamatoknak nem szabad megszakadniuk. Ha már intézményi szinten jelentős szűkítésre került sor a közművelődési feladatellátásban (a Városi Könyvtárhoz csatolták a szűkített közművelődési területet, s a tetőtérben kaptunk elhelyezést), s az önkormányzat a helyi rendeletében megfogalmazott közművelődési feladatellátás egy jelentős szeletét megpályáztatta; miért ne vállalhatna ebben részt – a többek közt e célból is létrejött – alapítvány.

Az alapítványt egy magánszemély hozta létre, s számos művész adományaival járult hozzá a törzstőke növeléséhez.

Alapítványunk pályázatot nyújtott be az önkormányzat által közzétett felhívásra.

Egyedüli pályázóként (úgy látszik e feladatellátásra nem tolongtak még a jelentkezők) elnyertük a kötelező közművelődési feladatellátásnak egy jelentős részét.

Hogy is nézett ki ez a folyamat?

A GOKA 2004 tavaszán került bejegyzésre.

Széleskörű céljai sorában rendelkezik közművelődési feladatok ellátására való jogosultsággal.

Az alapítvány küldetésének és céljainak meghatározását a kuratórium leendő tagjainak bevonásával alakította ki az alapító.

Átfogó céljaink között fontos szerepet kapott az Unióhoz történő csatlakozás, a regionális szemléletmód.

Hosszú távú stratégiánk kidolgozásánál figyelembe vettük küldetésünket.

Küldetésünk céljaul Hatvany Lajos író gondolatait hívtuk segítségül: „A megújult nemzedék csak új műveltségen nőhet fel.”

Szervezetünk menedzsmentjének döntő szerepe van a stratégia és az irányelvek kialakításában. A kuratórium tagjait partneri együttműködés jellemzi.

Szervezetünkben a szakmai munka kapja a legnagyobb hangsúlyt. Alapítványunk társadalmi célját elsősorban a közművelődés szakmai, segítő, szolgáltató tevékenysége útján tölti be.

Kiemelkedő célunk a közművelődési tevékenység ellátása terén:

– Kulturális sokszínűség az Európai Unióban; megtartani, szinten tartani és gazdagítani kívánjuk településünk kulturális palettáját (kiemelt rendezvények, konferenciák, tanfolyamok, továbbképzések).

A KÖZMŰVELŐDÉS SZERVEZETRENDSZERE

- Kiemelt célcsoportunk a gyermek- és ifjúsági korosztály, valamint az idős korúak.

- Fontos szerepet kap tevékenységünkben a felnőtt lakosság képzése, nevelése – építve azon felnőttnevelési tapasztalatomra, melyet a hosszú évek alatt szereztem, s „A felnőttnevelés fejlesztésének stratégiája a művelődési intézményekben” címmel szakmai-módszertani kiadvány formájában a Nemzeti Kulturális Alapprogram és a Minisztérium támogatásával megjelentettünk.

Hatvan Város Önkormányzata ez idő tájt hirdette meg a Képviselő-testület döntése alapján, s a 16/2004. (III.25.) sz. rendelete szerint egyes közművelődési feladatok közművelődési megállapodás keretében történő ellátását.

Igy vállalkoztunk a kiírt pályázat benyújtására. A pályázat kiírója pályázatában kérte a feladatellátó üzleti tervét, a közművelődési megállapodás megkötésére szóló javaslatát, s jelezte benne, hogy a tárgyi eszközök használatáért bérleti díjat kíván megállapítani.

A pályázatban az Önkormányzat megjelölte a feladatellátás helyszínét (a volt Grassalkovich Művelődési Központ 237,5 m² területű közösségi terét – a korábbi intézmény alapterületének csupán egy részét), s előírta, hogy a nyugdíjasklub számára heti 5 órában térítésmentesen kell biztosítani a foglalkozások helyszínét, továbbá havi 5 óra igénybevétel más közösségek, és évi 20 nap ingyenes használatot az Önkormányzat számára.

Pályázatunkban közművelődési megállapodás tervezetet készítettünk a kiírásnak megfelelően a közművelődési feladatok ellátására, s benyújtottuk üzleti tervünket.

A pénzügyi kondíciók mellett szakmai programtervet állítottunk össze. Benyújtott elképzelésünk három szintű szakmai programtervet tartalmazott.

A három elképzelés a tervezett szakmai programok számában különbözött, szakmailag megtartva a Művelődési Központ hagyományait megjelölő programokat, köztük a kiemelt rendezvényeket is (Összművészeti fesztivál, Kastély Napok, Diákgyala).

Az önkormányzat a közepes szintű elképzelést fogadta el, mely szerint havi átlagban három rendezvényt kell megvalósítanunk.

A kötelező közművelődési feladat ellátására az önkormányzattól évi két alkalommal, egyenlő részletben kapunk támogatást.

E támogatási összeg nem elegendő az épületrész működtetésére, szakember alkalmazására és a szolgáltatások biztosítására.

Térítésköteles szolgáltatásaink és egyéb bevételeink, pályázataink segítik elő a feladatterv megvalósítását.

A 16/2004. (III.25.) sz. közművelődési rendelet értelmében a GOKA feladatai:

1. (a helyi rendelet 4.§-a szerint) elősegíteni az iskolarendszeren kívüli, öntevékeny, önképző, szakképző tanfolyamok, életminőséget és életésélyt javító tanulási-felnőttoktatási lehetőségek, népfőiskolák megteremtését, működtetését,

2. (5.§) elősegíteni a település környezeti, szellemi, művészeti értékeinek, hagyományainak feltárását, megismertetését, a helyi művelődési szokások gondozását, gazdagítását;

3. (6.§) elősegíteni az egyetemes, a nemzeti, a helyi és a kisebbségi kultúra értékeinek megismertetését, az ünnepek kultúrájának gondozását;

4. (7.§) elősegíteni az ismeretterjesztő, az amatőr alkotó, művelődő közösségek tevékenységét.

Az alapítvány a helyi rendeletben meghatározott, a közművelődési megállapodásban rögzített tevékenység típusokat az önkormányzat finanszírozásának mértékében látja el az évente benyújtott, s jóváhagyott programterv alapján.

Ízelítő tevékenységünk közül:

- A Szabadművelődési Alapítvány támogatásával „Természeti és Kulturális Örökségünk” címmel kiállítást szerveztünk a térség alkotóművészeinek munkáiból.

- Az alapítvány 1 éves születésnapján együttműködési megállapodást kötöttünk a jászfényzarui Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társasággal, s kiállítás nyílt a település életéről a Duflex Fotográfiai Stúdió szemével.

Ezen alkalomból Alapítványunk sajtótájékoztató keretében mutatta be tevékenységét intézményi kommunikátor jelöltünk prezentációjával.

- A nyár folyamán Népek játéka játszóházat szerveztünk két turnusban. Az óvónői és népi kisjátékmester játszóház vezetőnk bemutató foglalkozást tartott a hollandiai testvérvárosunk Maassluis óvónői számára.

Ezen a napon volt vendégünk még Czibolya Erzsébet szájjal festő művész, aki a helyszínen készítette el festményét, s mesélt a gyermekeknek és az óvónőknek alkotói tevékenységéről.

- Az esélyegyenlőség elősegítése érdekében otthont adtunk a jeltolmács tanfolyamnak, a napokban tettek sikeres középszintű vizsgát a résztvevők.

- Alapítványunk működési helyén tartja foglalkozásait – együttműködési megállapodás keretében – a Városi Diákliga Egyesület (a VÁDLI), a Naplemente Nyugdíjasklub, az Életreform Egyesület, a Színes Alapítvány rajzsakköre, a Helytörténeti szakkör, s a Grassalkovich Énekegyüttes – akik a közelmúltban több lépcsőt átugorva fesztiválkörös minősítést szereztek.

- A Grassalkovich-kastély külső felújításának keretében a kastély-korzó projekt részeként turisztikai térinformatikai rendszer és teleház kerül kialakításra alapítványunk területén, s működtetésével a GOKA-t bízza meg az önkormányzat.

- Legfrissebb eredményünk, hogy pályázatot nyertünk az Önkormányzattal közösen az ifjúsági információs és tanácsadó iroda kialakítására és működtetésére, s az átszervezés miatt megtorpanó Ifjúsági Centrum projekt – melyet modell kísérletként a Magyar Művelődési Intézet segítségével indítottunk útjára – tovább folytatódhat.

Összegezve: a Grassalkovich Oktatási és Kulturális Alapítvány a nehézségek ellenére képes volt megtartani és tovább vinni – a korábban a Grassalkovich Művelődési Központ kereteiben létrejövő és megőrzött – kulturális értékeket és helyi hagyományokat.

Meggyőződésem, tovább fog erősödni alapítványunk, hiszen tevékenységét pályázatok segítségével tovább bővíti, s szoros együttműködést alakított ki több, a kultúra iránt elkötelezett civil közösséggel.

A 2006 elejétől induló teleházban civil sarok kerül kialakításra, ahol a civil szervezeteket érintő kiadványok megtalálhatóak lesznek. Működik majd az 1 perces pályázatfigyelő, ahol gyorsan szerezhetnek aktuális információt a pályázati lehetőségekről, pályázati tanácsadást is végzünk.

ja, támogatói, kuratóriumának tagjai és alkalmazottai felkészültek, és képesek ebben az 5 évre szóló közművelődési feladatellátási szerződéses kapcsolatban a folyamatosságot biztosítani és minőséget teremteni, mert Közösséggé csak a közös dolgok élménye, a hagyományok megélése tehet.

Meggyőződésem, hogy erősödniük kell a civil szervezeteknek, mert az emberekben él az igény a közösségi értékek iránt.

Szövetkezni kell a civileknek, s ebben legfőképp az intézmények segíthetik a szervezeteket.

A Grassalkovich Oktatási és Kulturális Alapítvány alapító-

PROTOVINNÉ ZSILINSZKY ERZSÉBET

A KÖZHASZNÚ TÁRSASÁGOK HELYZETE ÉS SZEREPE EGER KÖZMŰVELŐDÉSI TAPASZTALATAI ALAPJÁN

A téma aktualitása

Az uniós jogi szabályozás okán napirendre került a közhasznú társaságok helyzete, ezért elkészült az a törvényjavaslat (a gazdasági társaságokról szóló törvény módosítása), amely 2007. július 1-jétől tisztázni kívánja a közhasznú társaságok jogi státuszát.

Az új módosítás indoklása meghivatkozta azt az anomáliát, amely számos problémát vetett fel ezek működtetésével kapcsolatban.

Az indoklás szerint „A társaság közhasznú jellegét ... az adja meg, hogy közhasznú (a társadalom közös szükségleteinek ki-elégítését nyereség- és vagyonszerzési cél nélkül szolgáló) tevékenységet rendszeresen végez. A kht. tizletszerű gazdasági tevékenységet a közhasznú tevékenység elősegítése érdekében folytathat; a társaság tevékenységéből származó nyereség nem osztható fel a tagok között.” A közhasznú szervezetekről szóló törvény ugyanakkor hasonló fogalomhasználattal, de eltérő tartalommal határozza meg a közhasznúságot.

A két törvényi szabályozás eltérő értelmezéséből adódóan jelenleg fenntartói hozzáállás kérdése, hogy mennyiben a közhasznúság, a nonprofit jelleg a domináns, vagy a számszerűsíthető gazdasági tevékenység a hangsúlyos.

Különösen nagy dilemmát jelent ez a kulturális kht-k területén, ugyanis a kultúra-közművelődés – természetéből adódóan – elsősorban a nonprofit szektorhoz kötődik. A kicsit vizsgálatnak tekinthető helyzet kezelésére az új gt. megszüntetné a közhasznú társaságot, mint jogi személyt, és bevezetné a „nonprofit gazdasági társaság”-i formát. Az elképzelések szerint tehát az ágazatban jelenleg kht-ként működő szervezetek nonprofit korlátolt felelősségű társaságként (vagy más nonprofit gt-ként) működhetnének tovább.

A kht-k életre hívása

A kht-k megalakulása az ágazatban a '90-es évek közepére tehető, és elsősorban a gazdaságossági és szakmai megújító törekvésekkel hozható összefüggésbe. A szakmai emlékezet a téma kapcsán felidézi azokat a mamut intézményeket, amelyek főként mint megyei művelődési központok funkcionáltak és elsőként kezdtek bekapcsolódni a kulturális turizmusba. Az elsősorban nagy fesztiválok szervezését magukra vállaló intézmények jelentős bevételeket, eredményeket tudtak felmutatni, amellyel arra ösztönözték a fenntartókat, hogy mérlegeljék az intézmények vállalkozói lehetőségeit az önkormányzati támogatás csökkentésével párhuzamban.

A vállalkozás irányába történő elmozdulás tehát részint az önkormányzati terhek csökkentésének lehetőségét hordozta, másrészt összecsengett a szakmai innovációs törekvésekkel. A

'90-es évek közepén érzékelhető volt, hogy szükséges a szakmának új utakat keresni, a hagyományos hierarchikus intézményrendszert nyitni egy, a környezet elvárásaira rugalmasabban reagáló struktúra irányába.

A változások lehetséges irányát három, szinte azonos időszakban hatályba lépő törvény adta meg: a kulturális ágazatot szabályozó szaktörvény, a közhasznú szervezetekről és a gazdasági társaságokról szóló törvény.

Az 1997. évi CXL. törvény a települési önkormányzatok kötelező feladatává tette a könyvtári és közművelődési feladatellátást, ami a kultúra szerepének elismertetését rendeleti szintre emelte. Az önkormányzatok megalkották helyi rendeleteiket, melyben rögzítették a kulturális alapellátásra vonatkozó kötelezettségeiket. A rendeletekkel megszilárdult ugyan a közművelődési intézményrendszer, mindezzel együtt az önkormányzatok megfogalmazták, hogy az általuk finanszírozott intézmények tevékenységét, szervezeti kereteit, a szervezetek fenntartását a társadalmi, gazdasági környezet változó feltételeihez kell igazítani.

Ennek megfelelően az eltelt néhány év alatt az átalakítások jellemzően kétirányú mozgást mutattak:

- a városi intézmények egyrészt közhasznú társaságokká szerveződtek (Egerben pl. az Ifjúsági Ház később Művészetek Háza, Városi TV),
- másrészt intézményfenntartó társulásokká váltak (Egerben pl. MMK később Bartakovics Béla Művelődési Központ, Bródy Sándor Könyvtár).

Az intézmények átstrukturálásánál minden esetben a legfőbb indok a takarékosabb gazdálkodás, ill. a megyével közös teherviselés volt.

A kht-k működtetésével kapcsolatos kezdeti „hurrá optimizmus” az átalakítást követő néhány év elteltével alább hagyott. Hosszú ideig pozitív és követendő példaként hallhatott a szakma a tatabányai művelődési központ kht-s tevékenységéről, majd a fenntartás tipikusnak mondható nehézségei ott is jelentkeztek. Az elképzelés ugyanis, hogy a közművelődésben megjelenő kht-k a korábbi évtizedekből átöröklött tárgyi-technikai-műszaki-környezeti feltételek közepette fognak nagyívű gazdálkodást produkálni, illúzióknak bizonyult.

A működtetés/működés tapasztalatai

A kht-s forma létrehozásának közvetlen jogi előzménye tehát nem volt, a költségvetési támogatást meghaladó bevétel elérése számított a legfőbb érvnek a formai váltás bekövetkeztében.

A kht-k jogállásában a működést alapvetően meghatározó szaktörvények mellett jelentős változást hozott az 1997. évi